Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto
Jyväskylä University Digital Archive

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.

Author(s): Kataja, Marjut

Title: Digimerestä arkistoon

Year: 2014

Version:

Please cite the original version:

Kataja, M. (2014). Digimerestä arkistoon. Tietue : Jyväskylän yliopiston kirjaston lehti, 2014(2). http://tietue.blog.jyu.fi/2014/05/21/digimeresta-arkistoon/

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Tietue 2 / 2014
Tietue on Jyväskylän yliopiston kirjaston lehti, joka ilmestyy verkossa neljä kertaa vuodessa.
ISSN-L 1798-4890
ISSN 1798-4890

Digimerestä arkistoon

21.5.2014 Tekijä Jyväskylän yliopiston kirjasto

Arkistosta tulee mieleen pitkät mappirivit tai niin kuin meillä, arkistoivana vapaakappalekirjastona, tuhannet hyllymetrit kirjallisuutta, lehtiä ja muita kotimaisia painotuotteita.

Digitaaliset materiaalit antavatkin jo eri tavalla aiheen pohtia, miten niitä tulisi arkistoida. Joskus herää epäilys, arkistoiko niitä kukaan ja onko sellainen edes mahdollista. Verkkoaineistot ja televisio-ohjelmat ovat osa kulttuuriperintöämme siinä missä perinteisemmätkin julkaisumuodot.

Kulttuuriaineistolaki vuodelta 2008 edellyttää kotimaisen digitaalisen aineiston tallentamisen. Näin on syntynyt uusi arkistoryhmä: elektroniset vapaakappaleet. Ne ovat joko avoimesti verkossa julkaistua suomalaista aineistoa tai niiden julkaisija on luovuttanut ne Kansalliskirjastolle pysyvästi säilytettäväksi.

Verkko ja telkkari

Radio- ja televisioarkisto (RTVA)

Suomessa Kansalliskirjasto on haravoinut kotimaista verkkoa arkistointimielessä ensimmäisten joukossa maailmassa. Kansalliskirjasto tekee verkossa laajat vuosittaiset automaattiset ja kohdennetut keräykset.

Digitaaliset TV- ja radio-ohjelmat ovat olleet puolestaan Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimesta arkistoitavana vuodesta 2009. Tämä kaikki materiaali on tutkittavissa vapaakappalekirjastojen arkistotyöasemilla aivan kuten painotuotteetkin löytyvät hyllyistämme.

DIGI – Kansalliskirjaston digitoidut kokoelmat

Kansalliskirjasto on digitoinut kotimaisia sanoma- ja aikakauslehtiä niiden ensimmäisistä numeroista lähtien. Tällä hetkellä kaikki suomalaiset lehdet on luettavissa avoimesti verkossa vuoteen 1910 saakka. Arkistotyöasemilla aikakauslehtiä on luettavissa aina vuoteen 1944 asti. Digitalkoiden avulla kerätään ja jaetaan historiallisia lehtileikkeitä yhteisöllisesti samalla niiden hakuominaisuuksia rikastaen.

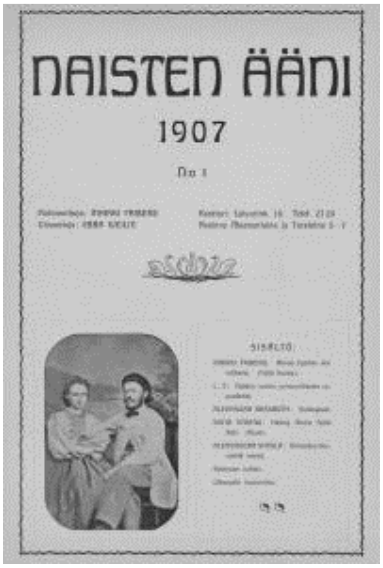

Naisten ääni -lehden kansikuva v. 1907. Kuva: Kansalliskirjasto digiarkisto.

Sotien jälkeen julkaistusta materiaalista tähän päivään asti onkin sitten pitkä digitointitauko johtuen sekä resursseista että tekijänoikeussyistä. Kansalliskirjaston Mikkelin digitointikeskuksessa on luotu prosessi päivän lehtien saamisesta ns. digitaalisina painolaattoina suoraan verkkoarkistoon. Nyt vain toivotaan, että tauko kurotaan joskus umpeen ja lehtiaineistot saataisiin tutkimus-, koulutus- ja opetuskäyttöön.

Uudemmista kotimaisista aikakauslehdistä mainittakoon vielä Lehtiluukun digitaaliset näköislehdet, jotka ovat kolmen vuoden käyttörajoituksen jälkeen luettavissa arkistossa, esimerkkeinä vaikkapa sellaiset lehdet kuin *Antiikki, Arvopaperi, Luonto ja Soundi*.

E-kirjat

Kaupallisessa jakelussa olevien uusien kotimaisten e-kirjojen arkistointi on saatu jo varsin kattavalle tasolle (5/2014 3000 tiedostoa). Kirjankustantajista luovuttavat e-kirjansa arkistoitavaksi *Kirjavälitys, Elisa-kirja, Ellibs* ja *Lehtiluukku*. Jatkossa samaan pyritään pääsemään myös muiden julkaisujen, esimerkiksi julkishallinnon ja kansalaisjärjestöjen julkaisujen osalta. Tieteelliset julkaisut tallennetaan nykyisin sähköisessä muodossa korkeakoulujen julkaisuarkistoihin. Ne ovat luonnollisesti mukana e-vapaakappaleissa, vaikka suurelta osalta ovatkin avoimesti verkossa tahoillaan.

Musiikki

Verkkojakelussa tallenteina tai nuotteina olevaan kotimaiseen musiikkiin kiinnitetään myös laajaa huomiota. Musiikkitarjonnan puolelta arkistotyöasemalla on tällä hetkellä kuunneltavissa vanhoja äänitteitä, jotka on digitoitu Kansallisesta äänitearkistosta. Lisäksi

löytyy kaksi verkkomusiikkipalvelun arkistoa: Equal Dreams (lakannut verkkomusiikkilataamo) ja Hitlantis (5/2014 n. 36 000 tiedostoa musiikkia).

Tekijänoikeudet

Vaikka kulttuuriaineistolaki vaatii kaiken kansallisen julkaisutarjonnan arkistoinnin, tekijänoikeuslaki ajaa sen ohi joka käänteessä hankaloittaen erityisesti aineiston käyttöä. Se ei ole mikään ihme, sillä odotukset verkkojulkaisujen maksuttomuudesta sekä piratismin helppous eivät antaneet hyviä lähtökohtia luovan työn ansaintamallille verkossa. Tekijänoikeudelliset asiat tulisikin selvittää oikeudenhaltijoiden taholta elektronisen aineiston monipuolisen käytön mahdollistamiseksi ja laajentamiseksi.

Kaikesta huolimatta Kansalliskirjasto on päässyt hyvään vauhtiin digitaalisen kulttuurin tallentamisessa ja arkistoinnissa. Jyväskylän yliopiston kirjasto on vapaakappalekirjastona yksi jakelukanava tälle tarkoin suojatulle materiaalille.

Lähteet

Kansalliskirjasto-lehti 1/2014

Marjut Kataja